

6 Şubat Depreminden Sonra

Ekolojik Kırım ve Tarımda Yaşanan Sorunlar

Giriş

6 Şubat 2023'te yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremler yalnızca yapıların değil; bir toplumun, doğanın, tarihsel belleğin ve müşterek yaşam alanlarının da yıkımıydı. Deprem yalnızca doğal bir afet değil, sermaye birikiminin doğa ve emek üzerinde kurduğu tahakkümün en çıplak tezahürü olarak yaşandı.

Bu büyük felaketin ardından ortaya çıkan tablo, yıllardır sürdürülen yanlış kentleşme politikalarının, denetimsiz yapılaşmanın, imar aflarının ve kamucu denetimden uzak piyasa merkezli yapılar inşa etme anlayışının sonucu olarak toplumun önüne serildi. Ne yazık ki, yaşanan yıkımın en önemli nedenlerinden olan rant odaklı inşa faaliyetleri yeniden hızla devreye sokuldu. Bu plansızlık sadece barınma krizini derinleştirmekle kalmadı, aynı zamanda ekosistemi, yerel tarım alanlarını ve sosyal dokuyu da telafisi zor biçimde tahrip etti.

Kapitalist kentleşme politikalarının doğal sonucu olan bu yıkım, halkın en temel yaşam haklarına (sağlık, barınma, eğitim, beslenme, temiz çevre vb.) erişimini imkânsız hale getirdi. İktidar yaşanan acıdan bile çıkar sağlama yoluna giderken, halkın talepleri yok sayıldı. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ve ilgili meslek örgütlerinin bilimsel önerileri hiçe sayıldı, yapı denetimi kamusal hizmet olmaktan çıkarılıp ticari bir faaliyete dönüştürüldü.

Bu rapor, yaşanan yıkımın boyutlarını, ekolojik tahribatı, tarım sektörü üzerindeki etkilerini ve bölgede yaşanan göç hareketlerini detaylı bir şekilde ele alarak, afet sonrası süreçte alınması gereken önlemleri ve yapılması gerekenleri gözler önüne sermektedir. Aynı zamanda, deprem bölgesinin tarımsal potansiyeli, yaşanan kayıplar ve bu kayıpların ülke ekonomisine etkileri üzerine analizler sunmaktadır.

Depremi kendisi, bir doğa olayıdır. Depremi afete dönüştüren şey; insan eliyle yapılan yanlışlar nedeniyle ortaya çıkan yıkım ve felakettir. Yıllardır süren yanlış kentleşme politikaları, imar afları, denetimsiz yapılaşma ve doğa olaylarına karşı hazırlıksız olma durumu, bu felaketin boyutlarını daha da artırmıştır. Bu rapor, afetin yarattığı yıkımın ardından toplumsal dayanışma, ekolojik restorasyon ve sürdürülebilir kalkınma için atılması gereken adımları da tartışmaya açmaktadır.

Deprem bölgesinde yaşananlar sadece bölge halkını değil, tüm ülkeyi ve hatta küresel ölçekte gıda güvenliği ve ekolojik dengeyi ilgilendiren bir sorun haline gelmiştir. Bu nedenle, afetin etkilerini hafifletmek ve gelecekte yaşanabilecek benzer felaketlerin önüne geçmek için bilimsel, ekolojik ve toplumsal temelli çözümler üretmek büyük önem taşımaktadır. Bu rapor, bu çözümlerin neler olabileceğine dair bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Depremzedeye Çözüm Getirmeyen Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Mülkiyet Hakları Bakımından da Risk Oluşturmaktadır

8 Şubat 2023 tarihinde, depremde etkilenen 10 ilimizde OHAL ilan edilmiştir. 24 Şubat 2023 tarihinde ise OHAL Kapsamında 126 sayılı yeni bir Kararname yürürlüğe girmiştir. Kararnamenin konusu 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen illerde yerleşme ve yapılaşma konusunda bazı tedbirlerin alınmasıdır.

126 Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle Orman Kanunu Ek 16. maddesinde sayılan orman alanları ve Mera Kanunu'na tabi alanlar, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın talebi üzerine vasıf değişikliğine gidilerek geçici ve kesin yerleşim sahaları için kullanılabilir. Kadastro yapılmamış ve tescil edilmemiş alanlar, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın gerekli görmesi ve talebi halinde Hazine adına tescil edilecek ve yapılaşmaya açılabilir. Köy yerleşim alanları dahil belirlenecek geçici ve kesin yerleşim alanlarında hiçbir ölçekte imar planı aranmayacak, sadece jeolojik rapor ve zemin etüt raporu yapılacaktır. Bunun devamında Bakanlığın belirlediği proje ve vaziyet planına göre uygulamalar yapılacaktır.

Bu kararnameyle 3194 sayılı İmar Kanunu yok sayılmaktadır. İmar planları askıya çıkmayacak, hak sahiplerinin planları görme ve itiraz hakları olmayacaktır. Mülkiyet konusunda da tüm yetki ilgili Bakanlığa ait olacaktır. Depremzedelerin mülkiyet ve imar hakları başka alanlara aktarılabilir, Bakanlık ve TOKİ eliyle deprem bölgelerinde acele kamulaştırma yapılabilir. Bakanlığın ayrıca depremzedelerin mülkiyet hakları üzerinde de cins ve pay değişikliği yapmaya yetkisi olacaktır.

Görüldüğü üzere deprem bölgelerinde iskân ve yapılaşmayla ilgili tek yetkili Bakanlık olmakta, başka bir kişi, kurum ve meslek örgütüne hiçbir hak tanınmamaktadır. Bu Kararname ile Anayasa'ya aykırı olarak Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, deprem bölgesinde Olağanüstü Hal Bakanlığı gibi yetkilendirilmiştir. Anayasa'da belirtilen dilekçe hakkı dahi işlemez hale gelmiş, yasal kurum ve kuruluşların yetkileri ellerinden alınmıştır.

Yaşanabilir kentlerin bütüncül bir planlaması yapılarak, tarım ve mera alanları ile doğal alanlar ve kıyı alanlarının statüleri korunarak depremzede yurttaşlarımız için konut ve yaşam alanları yapmak mümkündür. Bunun için bilimi ve hukuku saf dışı bırakmak yerine bilimsel ve hukuki yollarla bunu yapmak şarttır. Ülkenin tüm kaynaklarını bir Bakanlık emrine vermek de iyi niyetli bir yaklaşım olmaktan çok uzak ve bizi yeni afetlerden koruyacak akıldan yoksun bir yaklaşımdır. Demokratik geleneklerden yoksun, oldu bittiye getirilmiş kararnamelerle bu ülke yönetilemez.

EKOLOJİK YIKIM!

Depremi ilk günlerinden itibaren, ekoloji örgütleri yıkımdan zarar gören tüm alanlarla dayanışmayı büyütme çalıştı. Doğal bir olay olan deprem, iktidar güçlerinin uzun yıllara dayanan rant ve yağma düzeni nedeniyle büyük bir yıkıma dönüştü, dönüşmeye de devam ediyor. İmar affı başta olmak üzere, kentleşme biçimleri, depreme dirençli kentlerin hazırlanmamış olması gibi çok sayıda faktör bu yıkımın büyümesine neden oldu. Depremi üzerinden 3 yıl geçmesine rağmen giderilmeyen barınma ihtiyaçları, depremzedelerin bir kısmını konteyner kentlerde yaşamaya mahkûm etmiş ve temel ihtiyaçların karşılanması için gerekli adımların atılması konusunda halen yeterli bir çaba gösterilmemiştir.

YIKIMLAR, HAFRİYATLAR!

Deprem bölgelerinde hasarlı binaların yıkımları var olan yönetmelikteki koşullara bile uymadan yapılmıştır. Yıkımlar esnasında ortaya çıkan tozmayı engellemek için 'yıkımın su sıkılarak yapılması' çoğu yerde bir yöntem olarak kullanılmamış, halk ve canlı sağlığı yok sayılmıştır. Molozların taşınması esnasında da gerekli tedbirler alınmamış, molozlar kamyonlara yüklenmelerinin ardından üstü açık biçimde taşınmıştır. Yıkım ve taşıma sonucu meydana gelen tozuma, bir sis bulutu gibi kent silüetinin ayrılmaz parçası olmuştur. Yeraltı sularında kirlilik artmış, asbestin ve enkaz tozlarının etkileriyle gözle görünür boyutta hava kirliliği artmıştır.

Enkaz atıklarının zeytin ve narenciye bahçeleri, dere yatağı ve nerede bir sulak alan varsa yanına yamacına dökülmelerinin ardından; bu atıklardan çıkan plastik, asbest, ağır metal ve diğer kirleticiler sonsuza kadar besin zincirine karışmaktadır.

Asbest: Dünya Sağlık Örgütü'ne göre "kesin olarak kanserojen" olarak sınıflandırılan asbest, mezotelyoma yani akciğer zarı kanseri dahil birçok hastalığa yol açabilmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkililerince havada asbest olmadığı bilgisi verilerek yurttaşlara rahat olun çağrısı yapılmış olsa da asbest içeren katı maddelerle ilgili gerekli tedbirleri alma sorumluluğu yüklenici firmalara verilmiştir. Bilim insanlarına göre, tek bir asbest lifi bile akciğer kanseri, akciğer zarı kanseri, kanser dışı ağır ve ilerleyici akciğer hastalığına (asbestosis) neden olabilmektedir.

Depremden zarar gören binaların yıkımı asbestli malzemenin sökümü yapılmadan gerçekleşirken, iş makineleri bu malzemelerin mikron boyutuna kadar kırılmasına yol açmaktadır. Asbest lifleri rüzgârın da yardımıyla çok büyük bir alana kontrolsüzce yayılabilmektedir. Bölgede yapılan gözlemler sırasında koruyucu maske kullanımının neredeyse hiç olmadığı, hemen herkesin toza doğrudan maruz kaldığı görülürken, yetkililer maske kullanımının önemine dair bilinçlendirici ya da teşvik edici çalışmalar yapmamıştır.

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Malatya Temsilcisi Bedir ÖZTEN, yayımladığı yazılı açıklamada yıkım çalışmaları esnasında Malatya'da asbest, ampullerdeki civa buharı, kurşun ve PCB maddelerinin kente "zehir saçtığını" dile getirmiştir. 2 ve 3 Eylül 2023 tarihlerinde Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nden uzman bir ekip, bölgeden örnekler toplayarak Türk Akreditasyon Kurumuna (TÜRKAK) kayıtlı bir laboratuvarında ilgili standartlara uygun olarak asbest analizi yaptırmıştır.

Sonuçlar, asbestin toprak yüzeyine, bitkilere ve yaşam alanlarına bulaştığını, rüzgar ve araçlar vasıtasıyla komşu kentlere ulaştığını göstermiştir. Laboratuvar sonuçlarına göre, alınan 45 numunenin 16'sında asbest tespit edilmiş, yaşam alanlarından, floradan, toprak yüzeyinden, araç yüzeyinde biriken tozlardan ve izolasyon malzemelerinden alınan numunelerde asbest çıkmıştır.

Türk Tabipleri Birliği ve Temiz Hava Hakkı Platformu Adıyaman, Kahramanmaraş ve Hatay'da asbest çalışmaları yapmıştır. Yapılan asbest analizleri sonucunda Adıyaman'da 30 örneğin

ikisinde, Kahramanmaraş'ta 21 örneğin sekizinde, Elbistan'da ise 15 örneğin ikisinde farklı türlerde asbest tespit edilmiştir.

Ekoloji örgütleri ve yöre halkı, asbest tehlikesine dikkat çekmek ve sağlıklı yaşam hakkı taleplerini dile getirmek için yaptığı eylemler sırasında kolluk kuvvetlerinin şiddetine maruz kaldılar. Yüklenici firmalara emanet edilen asbest önlemleri, enkaz kaldırma çalışmaları sonucu elde edilen hurda metal ve demirlere feda edildi.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİ

Göç nedeniyle insansızlaşan alanlar, madenciler, GES ve HES'ler için fırsat yaratmış, doğayı talan eden şirketlerin işlerini kolaylaştırmış ve kolaylıkla verilen izinlerle bölgede madencilik faaliyetleri artmıştır.

Ekosistemi böylesi yıkıma uğramış bir bölgede, çevre üzerinde tahrip riski yüksek projelerin karşımıza çıkması düşündürücüdür.

Göç: İkametgah adresini değiştirerek veya değiştirmeyerek ortalama 500 bin insanın deprem illerinden başka illere göç ettiği düşünülmektedir. Kent dışı göç haricinde kırsala, köylere göç de yoğun olarak görülmektedir. Kiralık ev ya da konteyner bulabilen insanların geri dönebildiği fakat eğitim, sağlık, temiz su ve gıdaya erişim imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle geri dönüşlerin çok yavaş ilerlediği görülmektedir.

BOZUMA UĞRAMA DEVAM EDİYOR

Aradan geçen zamana karşın egemen aklın pratiğinin değişmediği, aksine yıkıma uğrayan kentleri ve doğayı yeni rant alanları olarak tekrar projelendirip ekosistemin renkliliğini bozuma uğrattığı görülmektedir. Bu aklın, toplumsal yaşamı çok kültürlü olan kentleri hedefine alarak zorunlu göç, insansızlaştırma politikalarıyla söz konusu kentleri kimliksizleştirmeye çalıştığı görebildiğimiz en net hakikattir.

6 ŞUBAT DEPREMİNİN TARIM ÜZERİNE ETKİLERİ

Bir doğa olayı olmasına rağmen insan marifetiyle afete dönüşen depremlerin dünyanın genelindeki etkileri zamanına, kapsamına ve şiddetine göre değişiklik göstermektedir. Son yıllarda dünya genelinde sıklıkla yaşanan depremler altyapıların zarar görmesine, ekonomik kayıpların, can kayıplarının yaşanmasına sebep olmanın haricinde, birçok ülke için ekonomik kalkınmanın temel taşlarından birisi olan tarımsal faaliyetleri ve zirai varlığı da tehlikeye atmaktadır. Şiddetine bağlı olarak etki boyutu değişiklik gösteren depremler tarım arazilerinde çöküntüler, çatlaklar, heyelanlar, kaymalar gibi fiziki olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir. Depremin şiddeti ne olursa olsun tarım arazilerinde kendini gösteren bu olumsuz etkiler; tarımsal sulama sistemlerini, çiftlikleri ve altyapıları ciddi şekilde etkileyerek üretimin gerçekleştirilmesini ve devamlılığını güçleştirmektedir.

Depremlerin söz konusu bazı olumsuz etkileri genel hatlarıyla şu başlıklar altında sıralanabilir:

Bitkisel ve Hayvansal Üretimde Yaşanan Aksaklıklar: Depremin beraberinde meydana gelen tahribat ile yaşanan kayıplar tarım alanlarında üretim yapmayı zorlaştırmaktadır. Bu kayıplar tarımsal üretim faaliyetlerinin zamanında gerçekleştirilememesi şeklinde olabileceği

gibi hasat döneminde ürünlerin ve genel olarak depolanmış girdilerin kaybedilmesi şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Tarımsal üretim faaliyetlerinin zamanında gerçekleştirilememesi veya gecikmesi gibi sorunlarla birlikte ürün, depolanan girdi ve hayvan kayıpları da kaçınılmaz olmaktadır. Kayma ve çökmeler, toprak işleme ve hasat süreçleri için ciddi zorluklar çıkarmakta, kimi zaman hasat olanaklarını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Tüm bunların sonucu olarak göz ardı edilemeyecek boyutlarda hasat kayıpları yaşanabilmektedir.

Tarımsal Üretimde Yaşanan Gecikmeler ve Erişim Sorunları: Depremin yarattığı toprak çökmeleri, çatlaklar, heyelanlar, su kaynaklarındaki olumsuz değişim ve benzeri tüm etkiler tarım alanlarının kullanımını çoğunlukla sınırlarken kimi durumlarda tamamen engelleyebilmektedir. Bu etkiler aynı zamanda ekim dönemlerini, hasat zamanlarını ve genel üretim planlarını da ciddi şekilde etkilemektedir. Depremin neden olduğu altyapı hasarları sulama sistemlerini, depo alanlarını ve ulaşım ağlarını olumsuz etkileyerek tarımsal üretim süreçlerini aksatmakta ve tarımsal her türlü sürece erişimi güçleştirmektedir.

Ekonomik Açıdan Etkiler: Depremin tarım sektörü üzerindeki olumsuz etkilerine bağlı olarak tüm bitkisel ve hayvansal üretimde ile gıda tedarik zincirinde depolama, taşıma, işleme, ürün ticareti ve benzeri her aşamasında ortaya çıkan aksaklıklar, ürün miktarı ve kalitesindeki azalmaları da beraberinde getirmektedir. Bu gelişmeler arz talep dengesinin bozulmasına yol açarak gıda enflasyonunu körüklemekte ve buna bağlı olarak genel enflasyon üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu bağlamda; kamusal ücretsiz depoculuk sisteminin oluşturulması, kurtarılan ürünlerin etkili bir şekilde korunmasında önemli rol oynayacaktır.

Sosyal Sorunlar: Depremin yıkıcı sonuçları, kırsal bölgelerde yaşayan ve sayısı zaten kısıtlı olan tarımla uğraşan nüfusun daha da belirgin bir şekilde azalmasına yol açmaktadır. Deprem sonrası tetiklenen göç hareketleri tarım işçileri ve yerleşik nüfus arasında bir belirsizlik ortamı yaratmakta, bu da tarımsal üretimin gecikmesine ve toplumun sosyoekonomik dengesinin sarsılmasına neden olmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin daha fazla kesintiye uğramasıyla kırsal kesimdeki yerleşim yerlerinin zaten zor durumda olan ekonomik ve sosyal dokusu daha fazla zayıflamaktadır. Depremin beraberinde getirdiği bir diğer sosyal sorun ise gıda güvenliğidir. Verim düşüşü, ürün kayıpları ve olumsuz ekonomik koşullara bağlı olarak toplumda gıda güvenliği sorunu ortaya çıkmaktadır.

Depremlerin tarıma, canlı hayatlara ve sosyal hayata yönelik olumsuz etkilerinden korunmak ve maddi kayıpları en aza indirebilmek için etkili önlemler alınmalı, buna uygun tarım sistemleri geliştirilmelidir. Bunlar genel olarak; deprem riski taşıyan bölgelerde tarıma dayalı endüstri tesislerinin, sanayi bölgelerinin, kırsal yerleşim alanlarının ve tarıma dayalı tesislerin, fay hatları ve deprem eğilimli alanlardan uzak tutulması, alt ve üst yapıların güçlendirilmesi, yıkımı önleyici mühendislik faaliyetlerinin öncelikli olması, tarımsal ürünlerin depolanması için depo kapasitelerinin artırılması ve kamusal ücretsiz depoculuk sisteminin oluşturulması olarak sıralanabilir.

Doğal bir doğa olayı olan depremin bir felakete dönüşmemesi için etkili önlemler almak ve dayanıklı tarım sistemleri geliştirmek, hem tarımsal üretimi korumak hem de toplumu afetlerden korumak açısından kritik bir öneme sahiptir.

Bu bağlamda, afetler ve çevresel etkilerin neden olduğu tarım arazilerinin daralması sorununa karşı etkili bir çözüm olarak, tarım arazilerinin korunması ve amacı dışında kullanılmasına izin verilmemelidir. Bu yönde yasal düzenlemelerin derhal yapılması ve tavizsiz uygulanması gerekmektedir.

Geri kazandırılan tarım arazilerinin yeniden kullanıma açılması öncesinde, alanların nasıl ve hangi amaçla kullanılacağı konusunda doğru bir analiz yapılmalı ve bu amaç doğrultusunda gerekli uygulamalara destek sağlanmalıdır. Hasar görmüş tarım arazilerinde verimliliği artırmak amacıyla, bitki besleme ve gübreleme takviyeleriyle toprak ve mahsulleri güçlendirme uygulamalarına öncelik verilmeli, bu kapsamda üreticilere uygun zamanda ve uygun miktarlarda gübre desteği sağlanmalıdır. Tarım arazileri, yerleşim ve sanayi bölgelerinden ayrıştırılarak koruma altına alınmalı ve afet risk değerlendirme planları hazırlanarak olası depremlere karşı erken uyarı ve müdahale sistemleri kurulmalıdır.

Depremin Tarıma Etkisi

Depremlerin tarıma etkisi çeşitli faktörlere bağlıdır. Depremin şiddeti ve yerleşim yerinin tarımsal faaliyetlere ne ölçüde bağımlı olduğu gibi faktörler önemlidir. Depremler tarım alanlarında meydana gelen toprak kaymaları, çatlaklar, heyelanlar ve su kaynaklarındaki değişikliklerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Deprem sonucu oluşan bu durumlar, tarım alanlarının kullanımını etkileyebilir, tarımsal üretimde gecikmelere ve aksamalara yol açabilir. Verimli kaynakların zarar görmesine ve bu kaynaklara erişimde güçlükler ortaya çıkmasına sebep olabilir. Ayrıca bitkisel ve hayvansal üretimi sekteye uğratarak göçü tetikleyebilir, hasat gecikmelerine ve mahsul kıtlığına, hasat edilen veya depolanan mahsuller ile canlı hayvan kaybına yol açabilir. Enkaz altında kalan hayvan yemi ile çiftçiler yem sıkıntısı yaşayabilir. Son olarak, sürekli bir enerji kaynağına dayanan bitkisel ve hayvansal üretim yöntemleri ve süreçleri, uzayan elektrik kesintilerinden ve akaryakıt erişim eksikliğinden önemli ölçüde olumsuz etkilenebilir.

Depremin tarıma olan etkisi, tarımsal faaliyetlerin yapıldığı bölgenin ekonomisine de etki eder. Özellikle tarıma dayalı ekonomilerde depremin hasarları, bölge ekonomisinde ciddi kayıplara yol açabilir. Nakliye, depolama, işleme, toptan veya perakende ticaret dahil olmak üzere gıda tedarik zincirinin herhangi bir seviyesindeki gecikmeler tarım ürünlerinin kaybına ve gıda fiyatlarının ani yükselmesine neden olabilir. Bu tür gelişmeler gıda enflasyonunu ve dolayısıyla genel enflasyonu tetikleyebilir. Bu nedenle, deprem riski olan bölgelerde tarımın yapıldığı alanların güvenliğini artırmak için uygun önlemler alınması önemlidir.

Deprem Tarımı Nasıl Etkiledi?

Kırsal kesimde ve köylerde çoğunluğu oluşturan yaşlı vatandaşlar arasında çok sayıda can kaybının olması, tarımda zaten yetersiz olan insan sayısının daha da azalmasına ve sonuç olarak tarımsal faaliyetlerin aksamasına neden olacaktır. Ayrıca, yakınlarını kaybeden vatandaşlar, afetin psikolojik yansımaları nedeniyle bir süre verimli çalışamayabilir.

Ahırların, ağıl, kümes, depo vb. yapıların yıkılması çiftlik hayvanlarını öldürebilir, makine,

ekipman ve aletlere, depolanan malzemelere zarar vererek veya kalitelerini düşürerek tohum ve hayvan yemi mevcudiyetini azaltabilir. Bu nedenle çiftçiler, traktör, makine ve diğer ekipmanların kullanımı ile yem ve tohum tedarikinde geçici sorunlar yaşayabilir. Ayrıca, bitkisel üretimin yoğun olarak başladığı bahar aylarında geçici olarak mazot, gübre, tohum ve bitki koruma ürünleri kıtlığı yaşanabilir. Bu tür gelişmeler de tarımsal üretimde aksamalara yol açabilmektedir.

Bir sonraki üretim döngüsü için alınan önlemler aktif olarak uygulamadığı takdirde, ülkenin tarımsal üretiminin yaklaşık % 15'ini oluşturan depremin olduğu bölgedeki üretim döngülerinde aksamalar yaşanabilir, bu da üretimin düşmesine ve gıda enflasyonunun yükselmesine neden olabilir.

BU HAKİKAT KARŞISINDA NE YAPACAĞIZ?

Demokratik, dayanışmacı, hak arama talebinden vazgeçmeyen toplumları oluşturmak artık yaşamsal bir zorunluluktur.

Riskli deprem bölgelerinde kentlerin ve yaşam alanlarının başka alanlara taşınma durumu sürekli tartışılıyor. Bu süreçler ile ilgili orada yaşayanlarca, uzmanların görüşleri alınarak ve ekolojik, bilimsel demokratik ilkeler gözetilerek bir karara varılması gerekirken yine yaşam alanlarıyla ilgili kararlar halkın bilgisi dahi olmadan merkezi bir masada, doğal toplumsal gerçekler göz önünde bulundurulmadan alınıyor. Bu uygulamalara karşın bizler ekoloji örgütleri, hak savunucuları, emek ve meslek örgütleri ile o kentin halkı bir araya gelip birlikte tartışmalı, alternatif üretmeli, hakikati yılmadan savunmalı ve pratiğe geçirmeliyiz. Yerel tohumdan yanaysak kooperatifleşmeli; demokratik, özgür toplum-doğa diyorsak bunun pratiğini oluşturmalı; ekolojik-demokratik bir yerel yönetim anlayışını önümüze görev ve sorumluluk olarak koyabilmeliyiz.

Hem toplumsal alanın hem de doğa tahribatının artması, kendi yaşam alanımızı kültürel ve toplumsal değerlerimizi daha fazla korumayı, dayanışmayı, haklarını arayamayan diğer canlılar için de mücadele etmeyi zorunlu kılıyor. Havamızı, suyumuzu, toprağımızı, kentlerimizi, köylerimizi, mahallerimizi ve tüm canlılar olarak birbirimizi korumak zorundayız.

ÖNERİLER

Hiyerarşik, bürokratik ve etik anlayışı olmayan "işlevsiz" kurumlarıyla, devletin halkın ihtiyaçlarını karşılamadığı noktada yerelin ve kentin kendi örgütlülüğü ile etik bir kentsel yaşam örmenin mümkün olduğu belirtilen raporda öneriler şöyle:

- Deprem sonrası başka illere göç etmek zorunda kalan insanların konut ve arsalarına kesinlikle el konulmamalı, depremlerle yıkılan alanlar insansızlaştırılmamalı, yeniden kurulum sırasında özellikle farklı etnik yapı ve mezheplerden gruplar ile sığınmacılar ayrımcılığa maruz bırakılmamalıdır.
- Kırsal alanlarda yaşayan köylüler geçici barınma gerekçesiyle bile olsa topraklarından koparılmamalı, doğayla organik bağları zedelenmemelidir. Köydeki yaşamın

sürdürülebilirliği için köylerdeki hayvanlara yem teminine öncelik verilmelidir.

- Depremın yaralarını sarmaya yönelik tüm politikalar, mevcut sosyal dokuyu korumaya ve yeniden kazanmaya yönelik olmalıdır.
- Yeni imar alanları içinde orman, mera, tarım alanları, dere yatakları ve biyoçeşitlilik açısından önemli olan bölgeler kesinlikle yer almamalıdır.
- Hükümetin, depremi kendi yandaş sermayedarları için fırsata çevirmesine izin verilmemeli, sözde enerji ihtiyacıyla başta fosil yakıtlı olmak üzere yeni santraller kurulmamalı, mevcut santrallerde kapasite artırılmamalı, betona dayalı inşaatlar; yeni çimento ve demir-çelik tesislerinin tam kapasite devreye girmesinin gerekçesi olmamalıdır.
- Kurulacak yeni yaşam alanı sadece evlerden ve ortak yaşam alanı oluşturacağı söylenen park vb. yerlerden oluşamaz. Toplumsal yaşamın hayat bulacağı kolektif, dayanışmacı, üretken ve ekolojik yeni yaşam alanları oluşturulmalıdır.
- Yerelde kurulacak tüm yeni yerleşim yerlerinin (kent ya da köy) ihtiyaçları, tarihsel ve kültürel dokusu korunarak halkın talepleri doğrultusunda oluşturulmalıdır. Mikro bölgeleme çalışmalarıyla rant ve talan politikalarına kapalı planlamalar yapılmalıdır.
- Yüzyıllar boyunca yaşayacağımız kentler, aceleye getirilmeden, kimliksizleştirilmeden kurulması gerekmektedir.
- Toplumsal hafıza, ileriye dönük yaşamın taşıyıcısıdır. Yaşadığımız deprem dahil öncesi ve sonrasındaki tüm toplumsal hafızanın yok edilmemesi gerekmektedir, bunun için tarihi ve kültürel yapılar korunmalı, yaşam alanının tarihi yapısına uygun mimari anlayış benimsenmelidir.
- Yeniden yapılanmada geleneksel meslekleri de kapsayan soyut kültürel miras korunmalıdır.
- Meydanların kentlerin hafızası, ortak yaşam ve mücadele alanları olduğu unutulmamalı ve inşası buna göre yapılmalı, bu meydanlar toplumlar arası kültürel çeşitliliği korumak, etkileşimi sağlamak ve demokratik işleyişi çoğaltmak için kullanılmalıdır.
- Doğa üzerindeki mülkiyetçilik nasıl rantı doğuruyorsa; hayvan üzerinde de mülkiyetçi bakış bireyci kapitalist bakışı doğurmaktadır. Hayvanlarla birlikte yaşam, hayvanların bakımı ve beslenmesi toplumsal yaşamın yeniden düzenlenmesini gerektirmektedir. Bu yeniden düzenleme tüm türlerin yaşam hakkı ve eşitliği gözetilerek inşa edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Direk, M. (2023). "2.Uluslararası Sürdürülebilir Ekolojik Tarım Kongresi Devam Eden Kitap", 978-625-398-593-
https://www.researchgate.net/profile/MithatDirek/publication/371951183_Proceeding-Book2023_merged/links/649dcf0895bbbe0c6e00b7ec/Proceeding-Book2023-merged.pdf#page=393
- Çığ, F. & Toprak., Ç. C. (2023). *Buğday Üretimi Üzerindeki Depremlerin Etkileri* https://www.researchgate.net/profile/Cagdas-Toprak/publication/369529365_Bugday_Uretim_Uzerindeki_Depremlerin_Etkileri/links/641f7bb3a1b72772e4285977/Bugday-Uretim-Uezerindeki-Depremlerin-Etkileri.pdf
- Politics Today. (2023). How Turkey's Earthquake *Affected the Agriculture and Food Security?* <https://politicstoday.org/turkey-earthquake-agriculture-food-security/>
- Anadolu Gıda Politikaları Araştırma Merkezi. (2021). *Afet Sonrası Tarım Arazilerinin Geri Kazanımı*. <https://agpam.org.tr/afet-sonrasi-tarim-arazilerinin-geri-kazanimi>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2017). *The impact of disasters on agriculture – Addressing the information gap*. <https://www.fao.org/3/i7279e/i7279e.pdf>
- United States Environmental Protection Agency. (2023). *Agriculture and Natural Events and Disasters*. <https://www.epa.gov/agriculture/agriculture-and-natural-events-and-disasters>
- TÜRKONFED 2023 Kahramanmaraş Afet Durumu Raporu)
Ekolojibirliği, *Ekoloji Örgütleri 1. Yıl Deprem Raporu*"
- Chromeextension://efaidnbmnnnibpcjpcglclefindmkaj/https://ekolojibirliği.org/wp-content/uploads/2024/02/EKOLOJI-ORGUTLERI-1.-YIL-DEPREM-RAPORU.pdf
Kahramanmaraş Depremi Raporu_02.06.2023.pdf / AFAD, 2023. 06 Şubat 2023
Pazarcık-Elbistan (Kahramanmaraş) Mw: 7.7 – Mw: 7.6 Depremleri Raporu. 140 s.
<https://www.asgen.com.tr/blog/icerik/deprem-bolgesinin-tarimdaki-onemi>
- TÜİK, / TÜİK"TarımAlanları2022")
setav.org
<https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/depremedeye-cozum-getirmeyen-cumhurbaskanligi-kararnamesi-mulkiyet-haklari-bakimindan-da-risk-olus-83595>